

**Markéta ŠANTRŮČKOVÁ – Zdeněk HOJDA – Martin KRUMMHOLZ a kol.,
Jan Rudolf Černín a jeho Krásný Dvůr. Krajinářský park v Čechách v ohnisku
vlivů a cestovních inspirací 1770–1830, Praha, Nakladatelství Lidové noviny
2023, 397 s. ISBN 978-80-7422-865-0.**

Nakladatelství Lidové noviny vydalo na začátku turistické sezóny pozoruhodnou knihu, která je pro mnoho čtenářů inspirativní v nejednom ohledu. Kniha vznikla jako výstup vědeckého projektu Grantové agentury České republiky nazvaného *Krásný Dvůr v kontextu evropských krajinářských parků*. Na jejím vydání spolupracovali specialisté, kteří knihu pojali jako interdisciplinární přístup ke krajinářským zahradám a parkům.

Stěžejní role připadla třem autorům. Markéta Šantrůčková se jako geograf a historik dlouhodobě věnuje studiu historických zahrad, parků a kulturní krajiny. Téma černínských zahrad je jí blízké, neboť se jim věnovala i ve své doktorské práci.¹ Historik Zdeněk Hojda se specializuje na dějiny cestování v 17.–19. století, což je s ohledem na zpracované prameny výborná volba. Historik umění Martin Krummholz sleduje barokní architekturu a zabývá se šlechtickým mecenátem a sídly Buquoyů. Tedy rodu, který jako zakladatel krajinářského parku Terezino údolí přispěl velkou měrou k etablování krajinářských parků v českých zemích.

Výzkum a následně i kniha jsou postaveny na úctyhodném soupisu fondů, z nichž má zásadní význam Rodinný archiv Černínů, Velkostatek Krásný Dvůr a Černínská ústřední správa. Relevantní kartografické i obrazové prameny se mimo jiné nacházely ve fondech Plánová sbírka a Sběrka grafiky a kresby, kterou spravuje Ústav dějin umění Akademie věd České republiky. K nejkrásnějším ikonografickým pramenům patřily akvarely.² Markéta Šantrůčková v předmluvě rozvinula podtitul knihy. Tedy že se nejedná o pouhé popsání vývoje parku, ale naopak že předmětem výzkumu se staly i podněty, které Jana Rudolfa Černína (1757–1845) stimulovaly k jeho založení. Jako jeden z klíčových pramenů k tomu byly vytěženy deníky z jeho kavalírské cesty po západní Evropě (1779–1781), resp. anonymní cestopis z cesty do Anglie (1776–1778).

Ještě obsáhlejší je přehled literatury. Ze starších autorů (některé studoval i Jan Rudolf Černín) je třeba zmínit architekta Andreu Palladia, zahradní architekty Christiana Lorenze Hirschfelda a Humphry Reptona, nebo cestovatele, kritiky a literáty, jako byli Wilhelm Gottlieb Becker, Johann Wolfgang Goethe, Charles Joseph de Ligne či Jan Quirin Jahn. Pohled současných specialistů na krajinářské zahrady zprostředkovali Barbara Adámková, Adrian von Buttlar, Géza Hajós, Bohumil Kavka, Veronika Pincová, Martin Weber, Ondřej Zatloukal a další. Práce Adolfa Hradeckého, Evy Chodějovské,

1 Disertační práce byla publikována pod názvem *Krajinářská tvorba Jana Rudolfa Černína. Vznik jeho parků v Krásném Dvoře, Jemčině, Petrohradě a Chudenicích*, Praha 2014.

2 Národní památkový ústav, Státní zámek Krásný Dvůr, inv. č. KD 125–141.

Jiřího Kubeše, Petra Maška nebo Pavla Vlčka zase odkazují na výzkum rodiny Černínů.

První část knihy se věnuje osobnosti Jana Rudolfa Černína, resp. jeho rodovému zázemí, které založil již záhy po bitvě na Bílé hoře Heřman Václav Černín (1576–1651) a v roce 1639 stvrdil poprvé formou svěřenství císař. To přešlo v roce 1651 na prasnovce Humprechta Jana Černína (1628–1682), stavitele pražského Černínského paláce. Obliba stavitelství a obdiv k architektuře se v rodu udržovaly i nadále, jak dokládá údajná přezdívka Heřmana Jakuba Černína (1659–1710) „*maestro d'architettura*“ (s. 16). Éra Františka Josefa Černína (1697–1733) sice přinesla největší rozmach pozemkové držby, ovšem „*současně s ním také předzvěst následujících prudkých majetkových turbulencí*“ (s. 17). Když byl v roce 1730 vydán nový fideikomisní instrument, byly do nedělitelného celku pojaty pražský palác, panství Petrohrad (na Lounsku), Krásný Dvůr, Milčeves, Jindřichův Hradec, Švihov a rodové Chudenice.

Jan Rudolf Černín převzal z rukou svého poručníka a strýce Rudolfa Colloredo rodový majetek v roce 1781. Následně se soustředil na adaptace stávajících objektů, přičemž věnoval zvláštní pozornost budování krajinářských parků v Krásném Dvoře (na místě bažantnice) a Petrohradě, stejně jako přebudování jemčinské obory pro pořádání parforsních honů. Jan Rudolf nakonec zvolil Krásný Dvůr za své hlavní letní sídlo.

Pro formování osobnosti zakladatele krásnodvorského parku byl dle autorů zásadní pobyt v Salcburku, kde od roku 1774 navštěvoval benediktinskou univerzitu. V tu dobu tam jeho strýc Jeroným Colloredo zastával již druhým rokem funkci arcibiskupa. Pod jeho patronátem se mladý kavalír vzdělával především v právech a historii. Nad jeho studiem bděl vychovatel Karl Ludwig von Petermann, který jej v roce 1779 doprovázel i na cestě po Říši, Nizozemí a Francii. Po návratu z druhé kavalírské cesty po Itálii (1781) se zasnoubil s Marií Terezií z Schönborn-Heusenstamm (1758–1838). Když manželskému páru v roce 1787 zemřela obě děvčátka na neštovice, rozhodli se léčit psychické trauma a v roce 1788 odcestovali do lázní. Během desetiměsíční cesty navštívili též Anglii, kolébku přírodně krajinářských parků.

Jan Rudolf se po návratu zapojil do stavovské reprezentace při obou pražských korunovacích v letech 1791 a 1792, kde plnil funkci nejvyššího číšníka. Mnohem příjemnější mu ale byla jeho aktivní role ve Společnosti vlasteneckých přátel umění, jejímž členem byl od jejího založení v roce 1796, stejně jako členství ve Společnosti Vlasteneckého (Národního) muzea v Čechách, jež se sešla v roce 1818. Ve Vídni byl pro svoje zásluhy jmenován v roce 1807 čestným členem Akademie výtvarných umění. V relativně pozdním věku 67 let byl jmenován do úřadu nejvyššího komorníka. Pod jeho pravomoc spadala „kulturní agenda“ počínaje obrazárnou a oběma dvorními divadly až po botanickou zahradu v Schönbrunnu.

Vedle známých životopisných dat se autoři zaměřili na dosud neprobádané zdroje.

Patří sem jak obsahově atraktivní cestopisné deníky, tak rozbor knihovního fondu. V případě kavalírských cest se jednalo o cesty tzv. osvícenského typu, jež cílily na prohloubení vzdělání získáváním zkušeností a pozorováním. Černín na nich sledoval svoje nejvlastnější zájmy, tedy hudbu, divadlo, výtvarné umění, architekturu a parky. Na rozdíl od většiny mladých aristokratů byl ale schopen vlastního (někdy výrazně) kritického úsudku, což se projevilo nejen při hodnocení politiky, hospodářství, sociálních věcí a hygieny, ale též při hodnocení urbanistické a estetické kvality navštívených míst. Pátrání po knihovnách Černínů prozrazuje, že si Jan Rudolf založil svou osobní knihovnu. Ta měla podle potřeb jak hraběte, tak i správců a specializovaných zaměstnanců, cirkulovat mezi černínskými rezidencemi. Jádrem knihovny založil v mládí (1775–1790). Základ „odborné sekce“ tvořilo třináct titulů o botanice a devět o zahradnictví, čímž jej lze porovnat s dalšími šlechtici, kteří budovali rané krajinářské zahrady: Auerspergové ve Vlašimi, Hartigové v Mimoni, Chotkové ve Veltrusech a na Kačině, Rottenhanové v Červeném Hrádku. K tomu autoři správně poznamenali, že vedle čistě literárních vzorů měl k dispozici i vydané soubory topografických a uměleckých tisků zámků, parků a zahradní architektury.

Recentní výzkum knihovního fondu ukázal, že rozhodnou úlohu pro mediatizaci zahradního umění mělo Lipsko jako hlavní město německojazyčného knižního trhu. To mimo jiné dokládá tam vydaná publikace Christiana Lorenze Hirschfelda *Theorie der Gartenkunst* (1779–1785). Většina titulů v Černínově knihovně byla ale francouzská, a to i pro anglické parky. Dobově oblíbená se stala například *Dictionnaire des jardiniers* od Philipa Millera (1785), která se dosud nachází v černínském fondu.

Černín krajinářské zahrady vnímal jako jeden ze způsobů uměleckého vyjádření, zejména v rámci všeobecné architektonické kultury. Je tedy zřejmé, že založení parku pojal jako kreativní architektonické gesto, jež mu poskytlo mimořádnou příležitost obklopit se reminiscencemi antické kultury a umění. Proto Černín, který získal skvostné publikace o zahradách, neváhal nechat publikovat zmínky o svém parku, a tím představoval sebe „coby první prozíravou osobu, jež poznala emocionální potenciál daného místa“ (s. 99). Současně ale v době otřesu hodnot demonstroval intelektuální potenciál i schopnost účelně a hospodárně vést své statky.

Stěžejní část knihy se věnuje krásnodvorskému parku, resp. okolnostem jeho vzniku. Kultivace a transformace přírody ve jméno umění měla vycházet z Kantova názoru, že „naše vědomí o přírodě nepostihuje její objektivitu, ale naši objektivizovanou zkušenost s ní“ (s. 107). Umění je pak „tvořeno člověkem a nemůže existovat mimo něj, na rozdíl od přírody, která je člověkem nepoznatelná, jelikož existuje mimo něj“ (s. 108). Nejvlivnější střeoevropští myslitelé přelomu 18. a 19. století spatřovali chápání vztahu člověka a přírody i v konceptu krajinářského parku, „v jeho základním rozvržení rozhraní mezi

subjektivním vytvářením lidské skutečnosti z přírody jako jiné přirozenosti a objektivní přírodou bez nutnosti kultivace“ (s. 110).

Receptce nového stylu zahradního umění se v jednotlivých evropských zemích lišila. Podle Francouzů převzali Angličané myšlenku nepravidelné, přírodě blízké zahrady z Číny, což vedlo k etablování pojmu *jardin anglo-chinois* nebo *jardin anglo-français-chinois*, který se stal synonymem pro ranou francouzskou krajinářskou zahradu (příkladem byla úprava „nové eremitáže“ u Malého Trianonu). Výzkum potvrdil, že pro parky v českých zemích sehrály rozhodující úlohu německé zahrady, resp. osobnosti jako byl Christian Lorenz Hirschfeld, který vytvořil základní typologii charakterů zahrad, a to podle stafáží (architektonické vybavení) i výsadby: příjemnou/radostnou, melancholickou, romantickou a vznešenou. Hirschfeld odmítal vyumělkovanost anglo-chinoiserních zahrad a požadoval soulad s přírodním charakterem místa. Na základě svých cest si hrabě Černín mohl učinit vlastní představu nejen o vývoji zahrad, ale také mohl nasbírat inspiraci pro tvorbu vlastních parků. Překvapující je, že není doložena návštěva nejvýznamnějšího středoevropského krajinářského komplexu ve Wörlitz, budovaného od roku 1764 knížetem Pücklerem. O desetiletí později spatřil hrabě v Anglii proslulé malebné krajinářské parky Williama Kenta, Lancelota Browna, a především Williama Chamberse. V rakouských zemích, ovlivněných konzervativní Vídní, v té době mohl být inspirací snad jen Neuwaldegg u Dornbachu a Bruck nad Litavou. Pro české země jsou za nejvýznamnější příklady uváděny jihočeské Terezino údolí, středočeská Vlašim a severočeský Červený Hrádek, jejichž vznik předcházela doloženému zahájení prací v Krásném Dvoře (1783). Rozsáhlé úpravy kolem Kačiny, Veltus i Lednicko-valtický areál reprezentovaly jiný typ – okrasný statek (*ferme ornée*). Ten na počátku 19. století již neobsahoval nadbytečné architektonické stafáže a aranžované scény.

Neméně zajímavým výstupem výzkumu je poznatek o evropské inspiraci krásnodvorských stafáží. Samozřejmě, že na prvním místě byla antika, následována anglickým palladianismem. Opomenout nelze ani Rousseauovské ideály svobody a kult nespoutané přírody, který přivedl na svět miniaturizované alpské scenerie, vodopády, rokle, horské mosty a švýcarské domy. Tak se v parku postupně (zejména v letech 1783–1802) objevily stavby jako monopteros (antikizující chrám kruhového půdorysu), iónský templ (chrám podélného půdorysu s čelní kolonádou a tympanonem), obelisk, polygonální Čínský pavilon, panská lázeň, kamenná poustevna a dřevěný kostelík v rokli, rybářská chýše či kůrou obložené selské domky. Terénních nerovností bylo využito i pro stavbu klenutého mostu, a především založení dvou vodopádů. V tomto směru je zvláště chvályhodné zařazení kompletního přehledu staveb do textu (str. 201–202).

Cizokrajné dřeviny se v porostech výrazněji neuplatňovaly, dotvářely však malebnost dílčích scénérií a průhledů. Tento princip byl narušen až ve druhé polovině 19. století, ponejvíce v blízkosti zámku. Z časového hlediska lze říci, že zatímco první fáze (1783–1787) byla určena spíše anglo-chinoiserní koncepcí, druhá etapa (1789–1802) již představovala čistou krajinářskou tvorbu.

Jednou z nejdůležitějších podkapitol je identifikace (spolu)tvůrců krásnodvorského parku, o kterém prameny i literatura zatím mlčí. Výzkum se soustředil na nedaleký červenohrádecký krajinářský park (patřil Rottenhanům), protože od roku 1783 byla obě panství spojena osobou inspektora Ferdinanda Franka (cca 1738–1810), který přirozeně dohlížel i na budování parku. K ruce měl řadu odborníků, z nichž autoři vyzdvihují jindřichohradeckého Johanna Wachtla (1761–1827), který od 80. let 18. století zastával post vrchního lovcího panství Krásný Dvůr. Jako „kreslíř“ a autor minimálně návrhu na Gotický templ je uváděn Andreas Niederhofer (1759–?). Ferdinand Frank s nimi řešil poměrně detailně i výsadbu dřevin, byť, jak dokládá výzkum, práce instruoval a dozoroval jeho bratr. Autoři se tak domnívají, že ve Franzi Frankovi (cca 1739–1795) je možné hledat „určující *spiritu agens parku*“ (s. 222). Dokládají to tím, „že zamlada působil ve službách vévody z Nassau“ (s. 223). Tím byl patrně Karl Christian Nassau-Weilburg (1735–1788), v jehož blízkosti působil dvorní zahradník Johann Willhelm Sckell, otec slavného zahradního teoretika Friedricha Ludwiga Sckella (1750–1823).

Významnou úlohu ve středoevropském zahradnickém umění sehrál dle výzkumu také chomutovský rod Födischů. Leopold Födisch (1761/1763–1825) byl panským zahradníkem v Krásném Dvoře a jemu také připadla stěžejní úloha při budování parku. Udržoval kontakty s německými zahradníky (Ludwig z Lipska, Reichert z Výmaru) a patrně to byl on, kdo byl vyslán na poznávací cestu do Anglie (viz anonymní cestopis). Jeho syn Leopold zprostředkoval kontakty s harrachovským Bruckem nad Litavou. Další příbuzní jsou doloženi v buquoyovském Terezině údolí a esterházyovském Eisenstadtu.

Podkapitola s názvem *Schönhofiana* reflektuje odraz parku v pramenech. Nejprve jsou zmíněny přípravné a pracovní podklady vytvořené v souvislosti s plánováním a dotvářením parku. Autoři se shodují, že nejcennější trojice plánů vznikla na přelomu 18. a 19. století. Na druhém místě jsou rozmanitá vyobrazení zhotovená *ex post*. Nejvíce pozornosti vzbuzuje soubor vedut (jsou také součástí obrazové přílohy knihy), a to nejen proto, že je v první čtvrtině 19. století vytvořila Marie Terezie Černínová, rozená Schönbornová. Autoři ji řadí po bok Marie Aloisie Paarové a Marie Isabely Chotkové rozené Rottenhanové „k předním aristokratickým diletujským umělkyním tvořícím v duchu krajinářského preromantismu“ (s. 228). K dobově velmi frekventovaným patřila i kolorovaná litografie Waldemara Raua zabírající krásnodvorský zámek s čestným

dvorem od jihu (ante 1852) a trojice akvarelů teplického malíře Antonína Levého s náměty Gotického templu, Čínského pavilonu a zámku od severu z 90. let 19. století.

Dobová popularita a návštěvnost parku v Krásném Dvoře byla zásadní měrou pod míněna tím, že se nacházel v blízkosti Karlových Varů a lázní Teplice. Frekvence hostů proto nebyla závislá na přítomnosti hraběcí rodiny, ale na průběhu lázeňské sezóny. Pozoruhodný výčet zdejších exkluzivních návštěvníků přiměl na počátku 20. století hraběte Jaromíra Černína ke zvečnění některých jmen na klasicizujícím památníku. Proto měl park také štěstí na řadu dobových popisů, z nichž první v roce 1792 pořídil básník Franz Alexandr von Kleist. O poznání systematictější a zevrubnější se stal popis učence Wilhelma Gottlieba Beckera, který byl v roce 1796 příznačně uveřejněn v *Taschenbuch für Garten Freunde*. Dalšími autory byli malíř Jan Quirin Jahn nebo kníže Charles Joseph de Ligne.

Poslední část knihy zaujímají edice německého a francouzského textu cestovního deníku Jana Rudolfa Černína z let 1779–1780 a francouzského anonymního nedatovaného zápisníku z cesty do Anglie (1776–1778). V případě prvního autoři uvádějí, že zápisy nepokrývají celou Černínovu cestu (chybí popis trasy ze Salcburku, Porýnská etapa, cesta do Francie i pobyt v Paříži). Jednotlivé zápisy nejsou datovány, a proto není možné rekonstruovat itinerář. Pro představu je ale do knihy vložena mapa cesty rekonstruovaná podle záznamů v cestovním deníku.

S ohledem na obsah knihy jsem pro názornost vybral několik úryvků z překladu. Park v Nymphenburgu je dle Černína oproti rezidenci „*skvostný a vyjma několika maličkostí jeden z nejhezčích v Německu. [...] Vodní prvky jsou obzvlášť pěkné a početné*“ (s. 263). Zámeček ve Veitzhöchheimu hodnotí jako „*nevzhledný, park velký a má několik pěkných loubí, vodní prvky, které pohání dobrý stroj, mušlový pavilon a vybranou kolekci strašlivých soch, pomalovaných podle nejhoršího vkusu*“ (s. 275). Aschaffenburg „*je mizerné město, na jehož konci mají mohučtí kurfiřti, kterým město patří, rozlehlý zámek. Nyní vládnoucí [kurfiřt] nechává zakládat v místě zvaném Schönbusch několik promenád na anglický způsob, jež jsou velmi vydařené*“ (s. 275). Obdobné postřehy jsou u Amsterodamu (zahrada paní Lockhorst, zahrada pana de Witt), Rotterdamu, Karlsruhe, Hohenheimu, Solitude, Schwetzingen a Kasselu. Kromě popisů se v deníku nacházejí i praktické poznatky jako návod na nejlepší způsob využití topolů či pěstování jeteloviny vičence.

Druhý rukopis je „*jakýsi návod, krátký průvodce pro cestujícího, jehož zájem se obrací především k anglickým zahradám a parkům, nevyhýbá se však ani dalším informacím*“ (s. 335). I v tomto případě je přiložena mapa cesty po Anglii začínající rovněž v Salcburku. V Londýně jsou k návštěvě doporučeny „*St. James's Park, jenž není moc pěkný; Hyde Park, který vypadá jako vřesoviště; Kensington Park, který se pokoušejí omladit*

(s. 343); [...] *Chelsea s botanickou zahradou udržovanou nákladem [společností] londýnských lékárníků*" (s. 345). Dále jsou uvedeny Ranelagh Gardens, Vauxhall Gardens, Syon Park, malá zahrada Mylorda Holderness, Osterley Park, Richmond Park a Kew Gardens. Na cestě z Londýna do Oxfordu je zmíněna zahrada při sídle lorda Spencera (Althorp House), u Woodstocku se nachází slavný park Blenheim. Soupis uzavírají sídla a parky ve Stowe, Wilton House u Salisbury a Painshill u Guildfordu. Na závěr je připojeno krátké shrnutí o výskytu některých mimořádných introdukovaných dřevin jako je babylonská vrba (*Salix babylonica*), liliovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*), libanonský cedr (*Cedrus libani*) nebo katalpa trubačovitá (*Catalpa bignonioides*). Ruku v ruce s tím se pojí informace o největších zahradnických školkách Gordon a Graeffer v londýnském Mail Endu s nejbohatším výběrem exotických rostlin, jejichž katalogy a zboží za rozumnou cenu jsou k dispozici.

Obě edice jsou vhodně doplněny četnými vysvětlivkami počínaje identifikací jmenovaných osobností, bližším popisem míst i geografickým ukotvením navštívených sídel. Zpřístupnění originálního textu je provedeno transliterací s běžnými transkripčními zásahy. Edice je opatřena překladem, který byl s ohledem na plynutí přirozeného textu místy volnější. Proto je čtenáři zpřístupněn na společné dvojstraně text v původním jazyce i překlad.

Závěr knihy je vedle obligátního seznamu pramenů a literatury opatřen obsáhlým seznamem obrazového doprovodu (včetně zdrojů), praktickým jmenným a místním rejstříkem a několika slovy o autorech. Chvályhodným počinem je přiložení jedné z řady instrukcí (transkribované a přeložené) inspektora panství Ferdinanda Franka. Instrukce z počátku roku 1786 adresovaná vrchnímu panskému lovcímu Johannu Wachtelovi odkrývá průběh budování parku po praktické stránce a současně dokazuje velmi dobré znalosti inspektora o stavu parku.

Markéta Šantrůčková v závěru konstatuje, že „*knihla nabízí nový pohled na krajinářské zahrady a parky jakožto ohniska kulturní výměny a percepce nových, osvícenských či později romantizujících myšlenek*" (s. 351). Krajinářské parky jsou dle jejího názoru výsostným projevem aristokratické reprezentace, který však byl zároveň „demokraticky“ otevřen i dalším zájemcům. Krásnodvorský park, který si do značné míry uchoval původní koncepci a podobu, je toho důkazem. Přitom park „*nevznikl povrchní implementací dojmů ze zahraničních cest nebo jen prostým, více či méně invenčním aplikováním grafických předloh*" (s. 222). Jan Rudolf Černín a jeho úředníci znali nejdůležitější krajinářské lokality (Vídeň, Lipsko, Výmar) a dokonce si s tamními zahradníky dopisovali, popřípadě od nich nakupovali vzácný rostlinný materiál. Uplatňováno bylo i praktické učení v rámci tovaryšských cest do Schönbrunn, Göllersdorfu či Brucku nad Litavou. Výjimečnost parku zanechala v regionu otisk, který je nejvíce viditelný na krajinářském

parku v nedalekých Libořicích, avšak s přihlédnutím k jeho vhodné poloze v blízkosti proslulých lázeňských měst, jejichž hosté do parku zajížděli na výlet, se odkaz parku šířil dál.

Co napsat závěrem? Předložená kniha na základě poctivého a interdisciplinárního výzkumu představuje krásnodvorský park v nových dosud neznámých skutečnostech, které plasticky dokumentují dobu přelomu 18. a 19. století. Výborně zvolená obrazová příloha včetně řady publikovaných kartografických pramenů a plánové dokumentace umožňují čtenáři se orientovat nejen v parku, ale i v problematice architektury a krajinářských zahrad. Kolektiv autorů i vydavatel předvedli vynikající práci, kterou oslavili *opus magnum* Jana Rudolfa Černína. S nadcházející turistikou sezónou je pak celkem jednoduché plánovat nové místo studijního pobytu a v terénu si ověřit poznatky kolektivu autorů. Škoda jen, že kniha postrádá orientační mapu (obdobnou těm u cestovních deníků) se zobrazením středoevropských nebo alespoň českých krajinářských parků, o kterých se v textu píše. Bezpochyby by to byl další impulz ke studiu i případné komparaci.

PhDr. Ing. Stanislav Svoboda, Ph.D.

Odbor umění, knihoven a kreativních odvětví
Ministerstvo kultury
Maltézské nám. 1, 118 11 Praha 1 – Malá Strana
Česká republika
stanislav.svoboda@mkcr.cz